

Bryssel den 25.8.2014
COM(2014) 531 final

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET
om Europeiska forskningsrådets verksamhet och uppfyllandet av målen i det särskilda
programmet Idéer under 2013

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET

om Europeiska forskningsrådets verksamhet och uppfyllandet av målen i det särskilda programmet Idéer under 2013

1 INLEDNING OCH RÄTTSLIG GRUND

Europeiska forskningsrådet (EFR), som inrättades genom kommissionens beslut 2007/134/EG¹, har som huvuduppgift att genomföra det särskilda programmet Idéer, med en sammanlagd budget på 7,51 miljarder euro.

EFR består av ett oberoende vetenskapligt råd som stöds av en särskild genomförandestruktur i form av EFR:s genomförandeorgan (Ercea), som bildades enligt de allmänna bestämmelserna om genomförandeorgan². Ansvaret för att genomföra programmet Idéer och bistå det vetenskapliga rådet delegerades till genomförandeorganet av kommissionen 2008 och självstyre beviljades för organet i juli 2009.

Denna årsrapport från kommissionen har utarbetats i samarbete med EFR:s vetenskapliga råd och EFR:s genomförandeorgan. I enlighet med artikel 4.4 i och bilaga I till rådets beslut om det särskilda programmet Idéer innehåller den kommissionens bedömning av EFR:s verksamhet och av hur målen har uppfyllts under 2013. Rapporten kompletteras av en rapport från det vetenskapliga rådet om det vetenskapliga genomförandet och resultaten av programmet under 2013³.

2 STRATEGI

Det vetenskapliga rådet ansvarar för att fastställa EFR:s forskningsstrategi, inklusive dess viktigaste strategidokument, det vill säga det årliga arbetsprogrammet för Idéer.

2.1 Typer av åtgärder

Följande två bidragsformer utgör kärnan i arbetsprogrammet för Idéer:

Startbidrag, som stöder forskare i början av karriären och syftar till att skapa arbetsförhållanden som gör det möjligt för dem att bli oberoende forskningsledare.

Bidrag till avancerad forskning, som är avsedda att stödja framstående och etablerade forskningsledare genom att ge dem de resurser som krävs för att de ska kunna fortsätta att arbeta med sitt forskarlag och nå nya genombrott inom sitt forskningsområde.

¹ EUT L 57, 24.2.2007, s. 14.

² 2008/37/EG: Kommissionens beslut av den 14 december 2007 om inrättande av genomförandeorganet för Europeiska forskningsrådet för förvaltningen av det särskilda gemenskapsprogrammet Idéer på området spetsforskning enligt rådets förordning (EG) nr 58/2003 (EUT L 9, 12.1.2008, s. 15).

³ erc.europa.eu/sites/default/files/publication/files/erc_annual_report_2013.pdf

Under 2012 införde det vetenskapliga rådet som ett tvåårigt pilotprojekt ett *synergibidrag* riktat till mindre grupper av huvudforskare och deras forskarlag. Till skillnad från konsortier är synergibidraget riktat till enskilda forskare vars kompletterande kompetenser, kunskaper och resurser gör att de tillsammans kan ta itu med spetsforskningsproblem och nå längre än vad enskilda forskare ensamma kan uppnå. Synergibidrag följer de strikta EFR-reglerna om enbart världsklass ("excellence-only") och är öppna för förslag inom alla forskningsområden och för alla stipendier.

Ytterligare en bidragsmöjlighet, *koncepttest* (Proof of Concept), erbjuds forskare som mottar bidrag från EFR för att etablera innovationspotentialen hos idéer som uppkommer inom deras EFR-finansierade projekt. Bidragsmöjligheten är tänkt att täcka en lucka i finansieringen under den tidigaste fasen av innovationsprocessen.

2.2 Arbetsprogrammet 2013 för det särskilda programmet Idéer

Arbetsprogrammet 2013 för det särskilda programmet Idéer fastställdes av det vetenskapliga rådet den 12 mars 2012 och antogs av kommissionen den 9 juli 2012⁴.

Till följd av det snabbt ökande antalet ansökningar om startbidrag gjordes 2013 en uppdelning i två separata ansökningsomgångar för "startforskare" respektive "etablerade forskare". Bidrag till etablerade forskare är riktade till forskare i början av karriären (7–12 år efter doktorsexamen), som i många fall redan arbetar med sitt eget forskarlag, medan "startforskare" befinner sig i ett tidigare skede (2–7 år efter doktorsexamen) på vägen mot forskarfrihet.

Därutöver formaliserar det vetenskapliga rådet sitt förhållningssätt till fel i yrkesutövningen som forskare.

2.3 Metod för expertgranskning

EFR:s utvärdering bygger på en struktur med expertutvärderingspaneler på hög nivå, vars medlemmar väljs ut av det vetenskapliga rådet. Här ingår forskare, ingenjörer och akademiker från både EU-länder och andra länder. Dessa paneler täcker alla forskningsdiscipliner och organiseras runt tre huvudsakliga forskningsområden: fysik och ingenjörsvetenskap, naturvetenskap samt samhällsvetenskap och humaniora. I överensstämmelse med tidigare ansökningsomgångar var antalet paneler 25 för både systemet med startbidrag, systemet med bidrag till etablerade forskare och systemet med bidrag till avancerad forskning. Förslagen avseende koncepttest utvärderades av en särskild grupp expertgranskare som arbetade på distans. Dessa experter valdes ut för deras kunskaper om processen för att hjälpa projekt att komma närmare marknaden eller att uppfylla samhällets behov. Synergibidragen bedömdes av fem olika paneler i ett specialutformat tvåstegsförfarande.

3. PROGRAMGENOMFÖRANDE

EFR:s genomförandeorgan förvaltade 2013 sin största driftsbudget. Åtagandebemyndigandena uppgick till 1,8 miljarder euro och betalningsbemyndigandena till

⁴ C(2012) 4562, 9.7.2012, ej offentliggjord.

1,1 miljarder euro. Både betalnings- och åtagandebemyndigandens hade utnyttjats helt vid utgången av 2013.

3.1 Bidrag

Sedan arbetsprogrammet 2008 omfattar EFR:s utlysningar en ansökningsprocess i ett steg, där de sökande ombeds att presentera fullständiga förslag, och en bedömning i två steg.

De bästa förslagen erbjuds bidrag beroende på den tillgängliga budgeten. Erbjudandet görs på grundval av förslaget i sig och den finansiering som rekommenderas efter expertutvärderingen.

3.1.1 EFR:s startbidrag 2013

Ansökningsomgången för EFR:s startbidrag 2013 offentliggjordes i juli 2012 med en preliminär budget på 398 miljoner euro. Totalt 3 329 förslag kom in, fördelade på följande sätt: 1 486 inom fysik och ingenjörsvetenskap (45 %), 1 073 inom naturvetenskap (32 %) och 770 inom samhällsvetenskap och humaniora (23 %). Sammanlagt 300 förslag valdes ut för finansiering (uppgifter från december 2013). Mer än 430 miljoner euro beviljades och det genomsnittliga bidraget låg på omkring 1,5 miljoner euro.

3.1.2 EFR:s bidrag till etablerade forskare 2013

Ansökningsomgången för EFR:s bidrag till etablerade forskare 2013 offentliggjordes i november 2012 med en preliminär budget på 523 miljoner euro. Totalt 3 673 förslag kom in, fördelade på följande sätt: 1 668 inom fysik och ingenjörsvetenskap (45 %), 1 203 inom naturvetenskap (33 %) och 802 inom samhällsvetenskap och humaniora (22 %). Sammanlagt 312 förslag valdes ut för finansiering (uppgifter från december 2013). Mer än 590 miljoner euro beviljades och det genomsnittliga bidraget låg på omkring 1,9 miljoner euro.

3.1.3 EFR:s bidrag till avancerad forskning 2013

Ansökningsomgången för EFR:s bidrag till avancerad forskning 2013 offentliggjordes i juli 2012 med en preliminär budget på 662 miljoner euro. Totalt 2 408 förslag kom in, fördelade på följande sätt: 1 053 inom fysik och ingenjörsvetenskap (44 %), 788 inom naturvetenskap (33 %) och 567 inom samhällsvetenskap och humaniora (23 %). Efter utvärderingen beviljades 289 förslag finansiering (uppgifter från december 2013) på totalt omkring 670 miljoner euro, och det genomsnittliga bidraget låg på omkring 2,4 miljoner euro.

3.1.4 EFR:s bidrag till koncepttest 2013

Ansökningsomgången för EFR:s bidrag till koncepttest 2013 offentliggjordes i januari 2013 med sista ansökningsdagar den 24 april och den 3 oktober och en budget på 10 miljoner euro, ungefär hälften för respektive ansökningsdag. Totalt 145 förslag inkom till sista ansökningsdagen i april och 147 till den i oktober. Efter utvärderingen beviljades 33 förslag finansiering vid det första tillfället och 34 vid det andra.

3.1.5 EFR:s synergibidrag 2013

I sina arbetsprogram för 2012 och 2013 lanserade EFR:s vetenskapliga råd på pilotbasis en ny finansieringsmöjlighet, EFR:s synergibidrag. Antalet ansökningar till den andra ansökningsomgången för synergibidrag (2013) var 449, en minskning från över 700

ansökningar 2012. Under 2013 valdes 13 synergiprojekt ut för finansiering. Eftersom varje synergibidrag berör mellan två och fyra huvudforskare får 45 framstående forskare stöd genom dessa 13 bidrag. Av de 13 förslag som beviljades finansiering var 9 förslag från 2012 års ansökningsomgång för synergibidrag som lämnades in på nytt. Den totala budgeten för ansökningsomgången för synergibidrag 2013 var 150 miljoner euro.

3.2 Samarbete mellan EFR och NSF

Sedan Europeiska kommissionen och National Science Foundation i USA (NSF) den 13 juli 2012 undertecknat ett ”genomförandearrangemang” mellan EFR och NSF vidtogs ytterligare åtgärder för att göra det möjligt för de mest lovande forskarna, som bor i USA och som NSF valt ut på förhand, att tillbringa en viss tid – mellan sex och tolv månader – i Europa som medlemmar i EFR:s stipendiatlag. Initiativet syftar till att sammanföra forskare med gemensamma intressen och kompletterande starka sidor i deras strävan att föra forskningen framåt och förbättra det vetenskapliga och tekniska samarbetet mellan de båda kontinenterna. Som en följd av den första intresseanmälan ska tolv USA-baserade forskare nu ansluta sig till tolv EFR-stipendielag som medlemmar. En andra uppmaning till intresseanmälan kommer.

Ett liknande initiativ för att förbättra möjligheterna för sydkoreanska forskare i början av karriären att komma till Europa och ansluta sig till forskarlag av EFR-stipendiater undertecknades av Sydkoreas ministerium för vetenskap, IKT och framtidsplanering och Europeiska kommissionen den 8 november 2013.

3.3 Programkommittén

Programkommittén för det särskilda programmet Idéer fungerar utöver sina formella arbetsuppgifter som en viktig kommunikationskanal mellan medlemsstaterna och de länder som är associerade till sjunde ramprogrammet, det vetenskapliga rådet, EFR:s generalsekreterare och kommissionen. Kommittén sammanträdde den 16 april och den 15 oktober 2013.

3.4 Etisk granskning

Under 2013 godkändes fyra förslag om forskning på mänskliga embryonala stamceller efter en etisk granskning och det föreskrivande kommittéförfarandet. Ytterligare två förslag har nyligen klarat den etiska granskningen.

När det gäller övervakning av etiska aspekter i pågående projekt har ett förfarande för etisk kontroll införts inom ramen för det interna kontrollsystemet. Detta garanterar att den föreslagna forskningen är förenlig med de etiska principer som anges i bestämmelserna för inlämning av förslag. Omkring 270 godkännanden efter etisk kontroll utfärdades under 2013.

3.5 Prövning

Antalet prövningsansökningar som inkom uppgick till 261, och därmed låg antalet prövningsfall i procent av de inlämnade förslagen 2013 kvar på samma nivå som 2012 (omkring 2,5 %). Två av fallen omprövades framgångsrikt 2013, men de visade inte på några systembrister i utvärderingsprocessen.

3.6 Kommunikation

Under 2013 genomfördes viktiga initiativ som utvecklades inom ramen för det framtida programmet Horisont 2020 för att öka EFR:s synlighet i och utanför Europa. EFR utfärdade flera pressmeddelanden om sina ansökningsomgångar och offentliggjorde även ett stort antal artiklar om EFR-finansierad forskning som samtliga delades aktivt i sociala medier. Vissa evenemang lämpade sig väl för kommunikations- och pressaktiviteter: firandet av den 3 000:e EFR-bidragsmottagaren, Världsekoniskt forum i Davos, Davos sommarmöte i Kina och den gemensamma skrivelsen från EFR/European Round Table of Industrialists till stöd för den europeiska forskningsbudgeten. I september anordnade det litauiska ordförandeskapet en konferens om fördelarna med att investera i samhällsvetenskap och humaniora i Europa, med aktiv medverkan av EFR.

Den internationella informationskampanjen "ERC goes Global", som leds av EFR:s generalsekreterare, fortsatte till Argentina, Chile, Mexiko, Indien, Kina, Australien och Nya Zeeland för att informera forskare om EFR:s finansiering och knyta närmare band med viktiga företrädare och forskare från de ledande universiteten i dessa länder.

Utöver dessa besök medverkade EFR vid stora internationella vetenskapliga konferenser, evenemang och utställningar, liksom vid karriärmässor och seminarier: European Month of the Brain, det 63:e nobelpristagarmötet i Lindau, konferensen med European Society for Cognitive Psychology, European Economic Association, European Sociological Association, European Alpbach Technology Forum, EMBO-mötet, det årliga mötet för Young Academy of Europe och det årliga mötet för American Association for the Advancement of Science (AAAS) i Boston i februari 2013.

De nationella kontaktpunkterna, som finns i hela Europa och fungerar som informationsspidare till potentiella sökande, hölls hela tiden underrättade om EFR:s ansökningsomgångar och evenemang, även genom möten en gång per halvår i Bryssel (i juni och november 2013). Till följd av kampanjen "ERC goes Global" vidgas nu nätet av nationella kontaktpunkter successivt med företrädare för berörda tredjeländer. För första gången hölls ett särskilt möte för nationella kontaktpunkter utanför det europeiska forskningsområdet i Bryssel.

3.7 Övervakning, bedömning och utvärdering av det särskilda programmet Idéer

Den 15 januari 2013 firade EFR sin 3 000:e bidragsmottagare. Den kontinuerliga övervakningen av programmet Idéer visar följande för 2013:

- Bland dem som mottagit EFR-bidrag finns åtta nobelpristagare och tre mottagare av Fields-medaljen. Sammanlagt 134 mottagare av EFR-bidrag har fått andra ansedda internationella vetenskapliga priser och utmärkelser.
- Över 20 000 artiklar som nämner EFR-finansiering har publicerats i expertgranskade tidskrifter med stor genomslagskraft mellan 2008 och 2013.
- Varje mottagare av EFR-bidrag sysselsätter i genomsnitt sex andra forskare och bidrar på så sätt till att utbilda en ny generation av framstående forskare.
- Analysen av ett betydande urval av projekt visar att ungefär hälften av alla EFR-gruppp medlemmar är medborgare i ett annat land än projektets huvudforskare. EFR-grupperna har dessutom medlemmar från nästan alla länder i det europeiska forskningsområdet och ytterligare 55 länder utanför det europeiska forskningsområdet. Detta är ett tydligt bevis för EFR:s

globala attraktionskraft. Samma analys visar att jämställdheten är god. Aktuella beräkningar visar att ungefär 38 % av gruppmedlemmarna är kvinnor, vilket är en högre andel än antalet kvinnliga bidragsmottagare (20 %). Andelen kvinnliga gruppmedlemmar inom naturvetenskap och inom samhällsvetenskap och humaniora är redan 50 % av alla gruppmedlemmar (23 % inom fysik och ingenjörsvetenskap). De flesta av dem har avlagt doktorsexamen eller är doktorander och befinner sig i början av sin forskningskarriär.

- I juli 2012 hade EFR:s genomförandeorgan varit självstyrande i tre år och genomgick en extern utvärdering, som omfattade en kostnads- och intäktsanalys. Utvärderingsrapporten slutfördes 2013 och överlämnades den 27 januari 2014 till budgetmyndigheten (Europaparlamentet och rådet⁵) samt till revisionsrätten⁶.

4 EUROPEISKA FORSKNINGSRÅDETS STRUKTUR

4.1 Det vetenskapliga rådet

En successiv förnyelse av ledamöterna i det vetenskapliga rådet verkställdes i februari och april 2013 och de nya medlemmarna tillkännagavs i den föregående årsrapporten från kommissionen till rådet och Europaparlamentet⁷.

Det vetenskapliga rådet höll fem plenarsammanträden 2013, tre i Bryssel, ett i Bratislava (Slovakien) och ett i Utrecht (Nederländerna). Ledamöterna i det vetenskapliga rådet möttes även i arbetsgrupper för särskilda frågor: innovation och förbindelser med industrin, öppen åtkomst, internationalisering och jämn könsfördelning. En ny arbetsgrupp för centrala resultatindikatorer inledde sin verksamhet 2013, med mandat att utarbeta en färdplan för övervakning och utvärdering av hur EFR fullgör sitt uppdrag med hjälp av sådana verktyg. I enlighet med EFR:s politik för fel i yrkesutövningen som forskare, som antogs av det vetenskapliga rådet i oktober 2012, analyserade Ercea och det vetenskapliga rådets ständiga kommitté för intressekonflikter, fel i yrkesutövningen som forskare och etiska frågor tio fall av fel i yrkesutövningen som forskare 2013.

Det vetenskapliga rådets plenarsammanträden och ledamöternas möten med EFR-intressenter förbereds med organisatoriskt och administrativt stöd från genomförandeorganet. Genomförandeorganet står också till tjänst med råd och analyser som underlättar det vetenskapliga rådets uppdrag enligt beskrivningen i bilaga 1 till det särskilda programmet Idéer samt med stöd till arbetsgruppernas och de ständiga kommittéernas operativa verksamhet.

För att ytterligare stärka EFR:s samarbete med kommissionen och genomförandeorganet sammanträder det vetenskapliga rådets ordförande och vice ordförande samt EFR:s generalsekreterare och genomförandeorganets direktör regelbundet i EFR:s styrelse. Vid dessa möten deltar även genomförandeorganets högre chefer. Styrelsen sammanträdde tio gånger i Bryssel under 2013, främst för att förbereda eller följa upp det vetenskapliga rådets möten.

⁵ Ares (2014) 181203.

⁶ Ares (2014) 181052.

⁷ COM(2013) 318, 30.5.2013.

4.2 EFR:s genomförandeorgan

Sedan juli 2009 har EFR:s genomförandeorgan ansvarat för alla aspekter av det administrativa genomförandet och programgenomförandet, i enlighet med vad som anges i arbetsprogrammet.

Genomförandeorganets verksamhet övervakas av en styrkommitté som utses av kommissionen. Styrkommitténs ordförande är generaldirektören för GD Forskning och innovation, och dessutom ingår två ledamöter av det vetenskapliga rådet. Under 2013 hade styrkommittén tre möten och antog beslut rörande genomförandeorganets årliga arbetsprogram, budget och årsredovisning samt dess organisatoriska struktur.

4.2.1 Genomförandeorganets personal

2013 års driftsbudget medgav anställning av 100 tillfälligt anställda, 281 kontraktsanställda och 8 utstationerade nationella experter, totalt alltså 389 anställda. I slutet av december 2013 hade genomförandeorganet sammanlagt 379 anställda: 99 tillfälligt anställda, 270 kontraktsanställda och 10 utstationerade nationella experter.

Statistik från december 2013 visar att av genomförandeorganets anställda är cirka 35 % män och 65 % kvinnor. När det gäller könsfördelningen för högkvalificerade specialister (tillfälligt anställda och kontraktsanställda i tjänstegrupp IV) var 59 % av posterna tillsatta med kvinnor. I slutet av 2013 var medborgare från 25 EU-medlemsstater anställda vid Ercea.

5 SLUTSATSER OCH UTSIKTER FÖR EFR INOM HORIZONT 2020

Under 2013 och för första gången sedan EFR:s bildande utlystes fyra stora ansökningsomgångar under ett år, med en sammanlagd budget på 1,8 miljarder euro och 900 beviljade bidrag runtom i Europa. Med mer än 4 000 bidragsmottagare så här långt och ett ständigt ökande antal sökande genererar EFR redan en mängd nya upptäckter, kunskap och idéer. Under de sex år som EFR funnits har det fått ett anseende i världsklass och håller snabbt på att bli en referenspunkt för framstående spetsforskning i Europa.

Under 2013 har också EU:s nästa fleråriga budgetram konsoliderats och slutförts och Horisont 2020, som är nästa ramprogram för forskning och innovation, har antagits. Ökningen av EFR:s budget är ett erkännande av att EFR har varit en framgångssaga i den europeiska integrationen och bekräftar EFR:s ställning i den globala forskningsmiljön.

Såsom tillkännagavs i föregående årsrapport och i linje med rekommendationerna från EFR:s arbetsgrupp, som återfinns i EFR:s förslag för Horisont 2020, har kommissionen inrättat en oberoende urvalskommitté på hög nivå för nästa EFR-ordförande⁸. Inom ramen för Horisont 2020 kommer EFR:s ordförande, som också kommer att fungera som EFR:s generalsekreterare, att ha sitt säte i Bryssel och ägna det mesta av sin tid åt EFR:s verksamhet. Urvalskommittén, som leddes av Lord Sainsbury of Turville, rapporterade till kommissionen i juli 2013, och det ledde till att professor Jean-Pierre Bourguignon utnämndes till den första EFR-ordföranden under Horisont 2020⁹.

⁸ europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1393_en.htm

⁹ europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1260_en.htm

Den rättsliga ramen för EFR inom Horisont 2020 upprättades i december 2013 genom kommissionens beslut 2013/C 373/09¹⁰. Genom det beslutet förlängdes också mandatet för ledamöterna av det vetenskapliga rådet, och tre nya ledamöter utnämndes: professor Nils Christian Stenseth (Centre for Ecological and Evolutionary Synthesis, universitetet i Oslo), professor Martin Stokhof (institutionen för filosofi, humanistiska fakulteten, universitetet i Amsterdam) och professor Michel Wieviorka (Fondation Maison des sciences de l'homme, École des hautes études en sciences sociales, Paris). Slutligen förlängde kommissionen mandatet för EFR:s genomförandeorgan genom beslut 2013/779/EU¹¹.

¹⁰ EUT C 373, 20.12.2013, s. 23.

¹¹ EUT L 346, 20.12.2013, s. 58.